

LESENI ZA HATI MILIKI NCHINI TANZANIA NA ZANZIBAR

Je, umewahi kusikia wimbo uliopigwa kwenye tangazo au tamasha kwenye luninga na haukuweza kusubiri kuiShazam mara nyingine ukipoisikia tena. Sababu ni kwamba, wale wanaoirusha tangazo au wale walio nyuma ya tamasha kwenye luninga walipata leseni kutumia kazi kutoka kwa studio ya rekodi na msanii aliyeimba.

Unapounda kitu-hebu sema uchoraji-una hati miliki juu ya kazi hiyo. Kama mmiliki wa kazi unaweza kudhibiti watu ambao wanaweza kutumia kazi yako na kwa namna gani. Kwa mfano, unaweza kuruhusu mtu kutumia uchoraji wako kwenye tangazo au kwente video ya muziki.

Leseni kuruhusu watu wa nje kutumia kazi za watu wengine wakati wa hali ya kawaida ingekuwa kuchukuliwa kama ukiukwaji wa hati miliki. Mara baada ya kuruhusu leseni kwenye kazi yako, unaweza kuelekeza jinsi leseni inapaswa kufanyika. Kwa mfano, muda wa leseni, jinsi mwenye leseni anaweza kutumia kazi yako na kadhalika. Ingawa mwenye leseni ana haki juu ya kazi yako, haimanishi kuwa na udhibiti kamili juu ya kile wanachoweza kufanya nayo.

Leseni inaweza kuingiza masharti yafuatayo: • Maelezo ya mmiliki wa haki • Kutambua kazi ambazo zitatumika • Jinsi kazi itatumika. Kwa mfano, idadi ya nakala zilizofanywa, ambapo zitasambazwa na kwa nani • Muda wa leseni • Malipo (kama yapo) na jinsi malipo yatakavyohesabiwa • Ikiwa muumba atatambuliwa kwa kazi ambazo zimetolewa nakala • Kifungu cha udhamini kinachosema kwamba mtu mwenye kutoa ruhusa ni mmiliki wa kazi ya hati miliki.

Leseni ya hati miliki nchini Tanzania na Zanzibar inaweza kuwa ya kipekee au isiyo ya kipekee, kwa ujumla au sehemu, na inasajiliwa na Chama cha Hati Miliki cha Tanzania (COSOTA) na Chama cha Hati Miliki cha Zanzibar (COSOZA).

LESENI ZA HATI MILIKI NCHINI TANZANIA

Leseni za hati miliki nchini Tanzania inatolewa chini ya kifungu cha 17 cha Sheria ya Haki za Hati miliki na Haki ya Jirani ya 1999. Chini ya utoaji huu, leseni isiyo ya kipekee imetajwa kuwa na maana ya leseni ambayo “... itawapa mwenye leseni kutekeleza kitendo husika kwa wakati huo huo na mwandishi au mmiliki mwingine wa hati miliki na wakati huo huo na leseni zingine zisizo za kipekee.” Na leseni ya kipekee kama kwa Sheria hiyo, “itawezesha mwenye anayopewa leseni kufanya kazi inayohusika na kutengwa na wengine wote, ikiwa ni pamoja na mwandishi au mmiliki mwingine wa hati miliki.” Kwa maneno mengine, leseni ya kipekee ni moja ambayo inatoa ruzuku ya kazi tu kwa mtu anayepata leseni; ambapo leseni isiyo ya kipekee inakuwezesha kutumia kazi yako kwa zaidi ya mtu mmoja wakati huo huo. Kanuni za Haki za Hati miliki na za Jirani zilizoundwa chini ya

LESENI ZA HATI MILIKI NCHINI TANZANIA NA ZANZIBAR

kifungu cha 45 cha Sheria hutoa taratibu za mtu ambaye anataka leseni ya kutumia kazi ya mtu. Wale ambao wanataka leseni ya hati miliki wanapaswa kujaza Fomu Nambari CST F.1 kutoka COSOTA. Kanuni pia inatoa COSOTA mamlaka ya kusimamia shughuli zote zinazohusiana na leseni ya hati miliki na imepewa mamlaka za kukataa maombi na kukataa leseni yoyote ambayo inakabiliana na masharti yoyote yaliyowekwa katika Sheria au Kanuni.

LESENI ZA HATI MILIKI NCHINI ZANZIBAR

Leseni za hati miliki nchini Zanzibar zinaongozwa na Sheria ya Hati miliki ya 2003. Kifungu cha 21 cha Sheria hutoa uteuzi na leseni ya haki za waandishi. Kifungu, hata hivyo, haitofautishi uteuzi na leseni na zote zimejiunga katika maelezo. Sehemu hiyo hutoa kwamba wale wanaotaka kutumia kazi za watu wengine wanapaswa kufanya hivyo kwa kuandika mkataba na kusainiwa na mwenye leseni na mwenye anaomba leseni. Kwa kuongeza, mwandishi ana haki ya kufuta leseni wakati maslahi yake halali hajapendezwa. Ikumbukwe kwamba leseni za hati miliki nchini Tanzania na Zanzibar zifanyike tofauti katika nchi husika kwa maana zinaendeshwa na Chama tofauti.